

Nr 425.

Av herr **Boo m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 132 framlägges förslag till ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl. I propositionen föreslås att spännvidden mellan högsta och lägsta ortsgrupp, som nu är 16 %, skall minskas till 12 %. Vid bibehållen spännvidd mellan de olika grupperna erhålles den minskade totala spännvidden genom att antalet grupper minskas från 5 till 4. Kungl. Maj:ts förslag bygger på under senare år gjorda utredningar och undersökningar om dyrortssystemet och levnadskostnadernas variation på olika orter. De gjorda undersökningarna anses ha visat, att skillnaderna i levnadskostnaderna minskat i sådan omfattning att en mindre spännvidd i dyrortssystemet än nu är motiverad.

Utan att här närmare gå in på undersökningarnas resultat vill det synas som om de — därest lönerna, olika orter emellan, enbart skulle avvägas med hänsyn till levnadskostnaderna — kunde motivera en än mindre spännvidd än den, som föreslagits i propositionen. Mot att nu genomföra en längre gående krympning av spännvidden har emellertid anförts såväl allmänekonomiska som statsfinansiella skäl. Det har vidare ansetts sannolikt att en längre gående minskning i varje fall under en övergångstid komme att medföra en icke önskvärd ojämnhet i lönesättningen mellan de statsanställda och anställda inom det enskilda näringslivet. (Det kan förmodas att denna ojämnhet i princip skulle taga sig det uttrycket, att de statsanställdas löner komme att ligga över enskilt anställdas löner på landsbygden och i mindre städer, medan motsatsen komme att gälla i medelstora och större städer.) De skäl som anförts emot att i nuvarande ekonomiska läge genomföra en längre gående hopkrympning av dyrortsskalan förefaller oss bärande. Vi ansluter oss därför till förslaget om 12 % skillnad mellan högsta och lägsta grupp. Vid denna spännvidd torde den i propositionen föreslagna fyrortsgrupperingen också vara den lämpligaste.

Frågan om spännvidden och antalet grupper är emellertid, med den uppläggning dyrortsfrågan nu erhållit, icke helt avgörande för dyrortssystemets praktiska utformning. Var gränserna drages mellan de olika grupperna spelar en betydande roll. Enligt den redovisning som lämnas i propositionen om denna del av frågan, skulle i samband med den minskade spännvidden och det mindre antalet grupper gruppgränserna förskjutas så att det fordras ett högre indextal än förut för att en ort skall hänföras till grupp 3, 4 eller 5. Medan ett indextal på 900 (Stockholm = 1 000) enligt nu gällande system berättigar till placering i ortsgrupp 3 fordras, enligt förslaget, ett indextal

på 920. Motsvarande indextal för placering i ortsgrupp 4 är 940 och 960, i ortsgrupp 5 980 och 1 000.

Förskjutningens innebörd är, att den minskade spännviddens verkningar begränsas till att i huvudsak gälla landsbygden i landets södra och mellersta delar, medan städerna trots i flera fall inträdd ökad relativ dyrhet — med få undantag — bibehålles vid oförändrad placering eller, såsom sker i bl. a. skåne-, blekinge-, smålands- och hallandslänen, nedflyttas till lägre ortsgrupp. Förskjutningen av gruppgränserna leder, utöver dessa lätt konstaterbara praktiska verkningar, till ökade svårigheter vid jämförelser mellan nu tillämpat dyrortssystem och det föreslagna. För att inte öka omfattningen av den misstro mot dyrortsgupperingens objektivitet, som otvivelaktigt finns, anser vi det angeläget att en ny och måhända för lång tid bestående gruppering icke grundas på sådana främst av kostnadsskäl motiverade tekniskt administrativa förändringar i dyrortssystemet, som den föreslagna förskjutningen av gruppgränserna utgör. Invändningarna förstärkes f. ö. av att förändringen tydligen inte alls förutsatts i den principutredning, som företogs av 1950 års dyrortssakkunniga (SOU 1951: 7). Häre anfördes nämligen följande å sid. 93—94: ”Med hänsyn till det stora antalet statstjänstemän i Stockholm är Stockholm utgångspunkt för den statliga löneplanen. Gruppindelningen bör därför verkställas på så sätt, att Stockholm placeras mitt i en grupp och liksom i den gällande grupperingen tages till utgångspunkt även för bestämmandet av gruppgränserna. Den grupp, i vilken Stockholm placeras, kommer alltså, om 4 %-intervall accepteras, att få gränserna 980 och 1 020. Man går vidare från denna grupps mitt med 4 %-steg uppåt och nedåt så långt de framräknade indextalen ger anledning.”

I propositionen har uttalats, att det icke är möjligt att förverkliga en omprövning av gällande ortsgrupering med bibehållande av nu gällande gruppgränser utan att detta leder till en allmän lönyftning. Det har också framhållits, att ändringen av gruppgränserna föranletts av önskan att vinna större områden med enhetlig ortsgruppsindelning.

Att ett bibehållande av oförändrade gruppgränser medför ökade kostnader vid den nya dyrortsgruperingens ikraftträdande, är uppenbart. Det kan emellertid ifrågasättas om de skulle vara av den storleksordningen att de kan anses inrymma en allmän lönyftning. Då det vidare har förutsatts att ett betydande mått av skälighetsbedömning skall förekomma vid orternas inplacering i dyrortssystemet, torde ett bibehållande av nuvarande gruppgränser icke behöva medföra, att önskemålen om större enhetliga områden övergaves. Om ekonomiska förutsättningar icke finns att nu genomföra krympningen av spännvidden med bibehållande av gällande gruppgränser, bör övergången till det nya systemet anstå till dess så blir fallet. Det måste nämligen, oavsett vilken uppfattning man än må ha i dyrortsfrågan, vara till fördel om de ändringar som genomföres sker på ett sådant

sätt att det så långt möjligt går att följa utvecklingen i levnadskostnadernas lokala variationer. Vidare bör som förut sagts sådana ändringar, som skapar intryck av att ett visst system eller på visst sätt ändrade gruppgränser tillkommit för att dämpa de praktiska verkningarna av en genomgjorda undersökningar konstaterad sammankrympning av skillnaderna i levnadskostnaderna mellan olika orter, undvikas.

Då kostnadsskäl nu synes hindra en minskning av spännvidden till 12 % och antalet ortsgupper från 5 till 4 med bibehållna gruppgränser och med tillämpning av de vid den senaste prisundersökningen framkomna index-talen, anser vi, att omläggningen av dyrortssystemet bör anstå tills vidare.

Kungl. Maj:t bör emellertid ägna fortsatt uppmärksamhet åt frågan, så att ett nytt förslag till en allmän omläggning kan framläggas så snart de ekonomiska förutsättningarna ger möjlighet härtill.

I avvaktan på en sådan mera vittgående omläggning synes emellertid vissa åtgärder påkallade. Såsom vi inledningsvis framhållit anser vi det lämpligt att nu minska spännvidden till 12 % och antalet ortsgupper till 4. Detta kan och bör lämpligen ske genom att man med bevarande av nuvarande dyrortssystem utesluter ortsgrupp 1. För att i samband med borttagandet av ortsgrupp 1 erhålla en bättre lösning än nu av problemet om enhetliga dyrortsområden bör det ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för gällande dyrortssystem besluta om sådana uppflyttningar till högre ortsgrupp som kan främja detta syfte. Härigenom torde landsbygdsintressena bli vederbörligen tillgodosedda. Även förortsproblemet i Stockholm, Göteborg och Malmö torde kunna lösas genom skälighetsprövning av förortskommunernas ortsplacering.

Den av oss skisserade lösningen av dyrortsfrågan torde icke innebära någon nämnvärd förändring av kostnaderna jämfört med Kungl. Maj:ts förslag. Då vårt förslag även i övrigt nära ansluter sig till Kungl. Maj:ts hemställan yrkar vi,

att riksdagen måtte besluta bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i proposition nr 132 under punkterna 1, 3 och 4;

att riksdagen måtte besluta bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i proposition nr 132 under punkten 2 med följande tillägg: "dock att ingen ort skall hänföras till lägre ortsgrupp än den förut tillhört";

samt att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att ägna dyrortsfrågan fortsatt uppmärksamhet och snarast möjligt för riksdagen framlägga nytt förslag till ortsguppering.

Stockholm den 9 april 1953.

F. I. Boo.

Ragnar Persson.

Knut Hesselbom.

Georg Pettersson.

Birger Andersson.
